

Kučera, Bohumil

Pomoc mezinárodního dělnického hnutí německému proletariátu

In: Kučera, Bohumil. *Dělnická vláda v Sasku v roce 1923 : myšlenka dělnickorolnické vlády v německých revolučních událostech a její ohlas v ČSR*. Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1970, pp. [93]-112

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120385>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

KAPITOLA III.

POMOC MEZINÁRODNÍHO DĚLNICKÉHO HNUTÍ NĚMECKÉMU PROLETARIÁTU

PODPORA KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY A OSTATNÍCH KOMUNISTICKÝCH STRAN

Myšlenka jednoty mezinárodního dělnického hnutí a společného boje komunistických stran za osvobození proletariátu našla své ztělesnění v založení Komunistické internacionály v březnu 1919. Komunistická internacionála byla vyjádřením ideí proletářského internacionalismu a prosazování společných zájmů dělnické třídy všech národů a států proti stejnému nepříteli — buržoazii.

I když od vzniku Komunistické internacionály došlo vícekrát ke společným akcím proletariátu různých národů, v pozdějších letech snad i mohutnějším, mělo toto první veliké bojové soustředění v době německých revolučních událostí nesmírný význam. Dokumentovalo možnosti společného boje dělnické třídy v mezinárodním rámci a stalo se příkladem pro další akce.

Německé revoluční boje v r. 1923 byly posledním ohlasem Velké říjnové revoluce a události v nich se zřetězily a zaostřily tak, že na pořad dne se dostal v Německu boj o moc mezi dělnickou třídou a buržoazií. Bylo zřejmé, že KSN bez pomoci ostatního proletariátu nemůže dovést svůj zápas k vítěznému konci. Zcela jasně hrozilo nebezpečí, že okolní kapitalistické státy poskytnou německé kontrarevoluci pomoc a budou intervenovat proti německé revoluci. Takové nebezpečí vycházelo především z Francie a na ní značně závislého Polska a Československa. Tomuto nebezpečí bylo možno a nutno čelit uvnitř těchto států bojem dělnické třídy proti přípravám intervence a stejně tak přímou pomocí německé dělnické třídy.

Je nutno předem říci, že Komunistická internacionála stejně jako komunistické strany zainteresovaných států svou mezinárodní povinnost splnily a ze všech sil se snažily zabránit možnosti intervence v Německu.

Dělnická třída v Německu nezůstala ve svém boji v roce 1923 osamocena. Mohla se opřít a do značné míry se i opírala o pomoc Komunistické internacionály i druhých evropských komunistických stran.

Komunistická internacionála z celkového mezinárodního politického vývoje předvíдалa, že francouzští kapitalisté po nezdaru v plnění podmínek versailleského míru Německem se pokusí o uspokojení svých požadavků i násilím, zejména obsazením Porúří. Z jejího podnětu byla proto svolána na dny 6. a 7. ledna 1923 mezinárodní konference komunistických stran v Essenu.

Konference se zúčastnily ty komunistické strany, které měly na věci zvláštní zájem proto, že byly ve státech, jež na okupaci Porúří mohly mít

přímou účast, nebo proto, že byly ve státech, které s Německem sousedily. Byly to komunistické strany Německa, Francie, Belgie, Velké Británie, Československa, Holandska a Itálie. Kromě nich byli přítomni delegáti Rudé odborové internacionály, francouzské odborářské CGTU, německých odborů a Komunistické internacionály mládeže. Na pořadu byl boj proti versailleskému míru a jeho důsledkům a vytvoření organizačního spojení evropského proletariátu.

Bylo jasné, že chystaná vojenská okupace Porúří může vyvolat válečný konflikt a již proto se musela dělnická třída pokusit zmařit imperialistické plány v zárodku. Konference vydala prohlášení proti okupaci Porúří a za vytvoření jednotné mezinárodní fronty, proti kapitalistickému útoku na dělnickou třídu a nebezpečí nové války. Toto prohlášení bylo uveřejněno v tisku všech zúčastněných stran.¹

Ukazovalo pracujícím, s přihlédnutím ke zvláštním podmínkám v Německu, Francii, Velké Británii, Československu a Itálii, že pravou obětí války i tím, kdo nese její následky a platí po ní válečné náhrady, jsou právě proletáři. Vyzývalo k boji proti versailleskému míru, okupaci Porúří a k utvoření mezinárodní jednotné proletářské fronty proti ofenzivě kapitalismu.

V duchu proletářského internacionalismu promluvilo k nejvíce zainteresovaným dělníkům Německa a Francie: „Dělníci Francie! Pozdvihněte všemi silami své hlasy proti okupaci Porúří, proti každému pokusu o rozkouskování Německa, proti vykořisťování německých a francouzských dělníků sjednocenými kapitalisty... Němečtí dělníci! Vaším nepřitelem není francouzský voják, ani francouzský dělník, ani francouzský rolník, kteří stejně jako vy jsou kořistí a obětí buržoazie. Vaším společným nepřitelem je německý a francouzský kapitalismus.“²

Jak později konstatovala exekutiva Komunistické internacionály, esenská konference byla konferencí demonstrační a v tom směru zcela splnila svůj úkol. Nicméně vytvořila i jedenáctičlenný výbor, jehož úkolem bylo organizovat spolupráci mezi jednotlivými stranami a provádět agitaci v mezinárodním rozsahu.

Výsledkem jeho činnosti bylo zahájení agitační kampaně proti okupaci Porúří ve všech zúčastněných zemích. Největšího rozsahu dosáhla tato agitace na místech nejdůležitějších – ve Francii a v Porúří mezi vojáky okupačních armád. Ve Francii vedle komunistické strany vynikla agitační práce CGTU, obzvláště cenná tím, že zasahovala především dělníky nekomunistické.³

V samotném Porúří byla rozvinuta usilovná agitační práce mezi vojáky okupačních armád. V této agitační práci vynikla zejména komunistická

¹ Die Rote Fahne 9. 1. 1923, L'Humanité 10. 1. 1923, Rudé právo 11. 1. 1923.

² Die Rote Fahne 9. 1. 1923.

³ Její zahájení bylo možno spatřovat ve výzvě CGTU z 13. 1. 1923 „Dělnické třídě! Všemmu proletariátu!“, v níž se vyzývá k boji proti okupaci: „Porazíme hanebnou koalici, jestliže proti ní postavíme naši soudržnost, jednotu a mezinárodní solidaritu dělnictva.“ Viz L'Humanité 13. 1. 1923. – Confederation general du travaille unitée (CGTU) byla největší francouzská odborová organizace. Komunisté v ní měli značný vliv a její pomocí získávali široké masy nekomunistických dělníků do boje na pomoc německému proletariátu.

mládež, která navazovala osobní styk s vojáky a agitovala mezi nimi pro sbratření vojáků s německými proletáři. Mezi vojáky úspěšně a obětavě působila komunistická mládež Francie. Stovky mladých francouzských komunistů přijely tehdy do Porúří a pro svou znalost mateřského jazyka francouzských a belgických vojáků snadno s nimi mohli navazovat styky a úspěšně mezi nimi agitovat.⁴

Nezůstalo samozřejmě jen při osobní agitaci, i když tato přinášela nejlepší výsledky a dávala také největší možnosti. Kromě osobní agitace vydávala KSN společně s francouzskými soudruhy pro vojáky okupačních armád zvláštní časopisy v řeči francouzské a vlámské. Poněvadž mezi vojáky bylo i mnoho příslušníků koloniálních vojsk Francie, byl pro ně vydáván zvláštní časopis v řeči arabské. Kromě toho byly vydávány pro vojáky zvláštní letáky, brožury a plakáty.⁵

Tato obětavá práce komunistů byla velmi úspěšná a přinesla brzy dobré ovoce. Vojáci okupačních armád se při nasazení proti akcím německých dělníků v Porúří chovali naprosto pasívně, případně odmítli proti nim zasáhnout. V některých případech dokonce přímo podporovali akce německého proletariátu, a to svou osobní účastí na schůzích a demonstracích nebo jejich finanční podporou.⁶

Velitelství okupačních armád postupovalo tvrdě a krutě proti takovým projevům proletářské solidarity. Přesto se však nepodařilo agitaci mezi vojáky zastavit a přervat solidaritu mezi proletáři v uniformě a německými dělníky. Po srážce německého proletariátu se francouzští militaristé za úzké spolupráce německé policie krutě za tuto činnost pomstili. V listopadu a prosinci bylo v Porúří pozatýkáno více než 110 mladých německých komunistů i francouzských vojáků. Francouzským válečným soudem v Mohuči byl proti nim v červenci 1924 inscenován monstrproces, v němž bylo 57 komunistů pro protiválečnou propagandu odsouzeno k trestům od 6 měsíců do 10 roků, v celkové výměře 132 let těžkého žaláře.

Letmý pohled na odsouzené sám o sobě dokumentuje hluboký příklad mezinárodní proletářské solidarity. Mezi odsouzenými byli němečtí, rakouští, francouzští a srbští komunističtí dělníci stejně jako vojáci okupační armády Francouzi a Arabové.⁷

---

⁴ Manfred Uhleman, Arbeiter Jugend gegen Cuno und Poincaré, str. 56. Též Rote Fahne 14. 1. a 10. 2. 1923.

⁵ Viz např. francouzsko-německé letáky „Francouzským vojákům“, vydané Komunistickou internacionálou mládeže. Otištěno ve sborníku „Zur Geschichte der Kom. Partei Deutschlands“. Eine Auswahl von Materialien und Dokumenten 1914–1946, str. 122. Viz též Inprekorr č. 52/1924.

⁶ V Duisburgu a Dortmundu se zúčastnili francouzští vojáci revolučních manifestací německých dělníků; šli dokonce v jejich čele zpívající Internacionálu. V Essenu odmítli střelit do stávkujících, kteří se při demonstraci zmocnili radnice a obsadili ji. (Viz Maurice Thorez, Syn lidu, str. 30–31.) Jak bylo oznámeno v časopise „Ruhr-echo“, sebrali francouzští vojáci mezi sebou v srpnu 1923 částku 28 mil. marek a věnovali ji německým dělníkům. Okupační vojenské úřady v důsledku této zprávy zastavily vydávání časopisu. – Inprekorr č. 39/1923.

⁷ Der Mainzer Antimilitaristenprozess. Dokumente der Klassenjustiz. Heft 2., Berlín 1924. – Patří sem i řada méně závažných zásahů proti nespolehlivým vojákům. Tak v Homberku byla při protifašistickém dni nasazena proti demonstrantům kulometná rota, která však pro svou pasivitu byla stažena a byly jí odebrány zbraně i náboje. Při téže příležitosti odmítlo ve Wattenscheidu 43 vojáků vůbec nastoupit do

Významně zasáhl na pomoc německému proletariátu Sovětský svaz. Jako jediný stát na světě protestoval proti násilí, spáchanému okupací Porúří armádami Francie a Belgie a vydal prohlášení „Národům celého světa“, na němž se usnesl Výkonný výbor sovětů a jež podepsal jeho předseda Michail Ivanovič Kalinin. Výzva odsoudila versailleský diktát a odhalila imperialistické plány nejen Francie, ale i ostatních států, které počínání Francie schvalovaly či mlčky k němu přihlížely, jako Velká Británie, Itálie, Belgie a Holandsko. Ukázala, jak takové počínání žene svět do nebezpečí nové světové války. Hlas států dělníků a rolníků zazněl varováním po celém světě: „Rusko dělníků a rolníků nesmí v této kritické chvíli mlčet. Věrně myslence neustálého boje proti imperialismu a myslence neutuchající obrany práva na sebeurčení, pozdvihává i tentokráte svůj hlas rozhořčení a protestu proti zločinu, spáchanému francouzskou vládou.“⁸

Sovětský svaz se zdaleka nespokojil jen tímto manifestačním projevem, ale zasahoval na ochranu revoluce i v jiných konkrétních případech. Polsko, které bylo zcela závislé na Francii, provedlo ihned po okupaci Porúří některá vojenská opatření, z nichž bylo zjevno, že se chystá na vojenské vystoupení po boku Francie. V lednu 1923 nařídila polská vláda registraci 17 nejmladších ročníků záložníků a stejně tak pohotovost vojenských záložních lékařů. Sovětský svaz odpověděl na tato polská vojenská opatření způsobem, jenž nemohl nechat polskou vládu na pochybnostech o tom, že Sovětský svaz nestrpí útok na německou dělnickou třídu ani jiné válečné dobrodružství. V moskevské Pravdě vyšel 19. 1. 1923 článek, nazvaný „Výstraha Polsku“, v němž se pravilo: „Polská vláda nese nyní nejtěžší odpovědnost před celým lidstvem. Vidíme to a víme to. Varujeme všechny.“

Když pak v polském sejmu několik pravicových poslanců vystoupilo s provokačním návrhem, aby Polsko poskytlo aktivní vojenskou pomoc Francii, odpověděl Sovětský svaz ještě důrazněji. V „Izvěstijích“ vyšel článek, jenž zcela jasně prohlásil, že na takové jednání by Sovětský svaz byl nucen pohlížet jako na útok na vlastní existenci a tak na něj také odpovídat.⁹

Ačkoliv Francie se velice snažila, aby získala Polsko pro své plány a v létě vyslala do Polska své generály, např. maršála Focha a generála

---

služby. Dne 23. 8. bylo zatčeno 30 vojáků námořní pěchoty, kteří při demonstracích odmítli nástup služby a byli uvězněni ve Werden. Podobně vojáci 151. pěš. pl. v Her-tenu. Viz Inprekorr č. 39/1923.

⁸ Protest byl uveřejněn v moskevské Pravdě dne 14. 1. 1923 a končil: „... In diesen entscheidenden Tagen erhebt das Russland der Arbeiter und Bauern von neuem die Stimme der Entrüstung und des Protestes gegen die wahnwitzige Politik des imperialistischen Frankreichs und seiner Verbündeten. Von neuen und mit besonderem Nachdruck warnt es die Völker der ganzen Welt vor der Gefahr eines neuen Blutvergiessens, die heute Europa bedroht.“ Citováno dle sborníku „Zur Geschichte der Kommunistischen Partei Deutschlands,“ str. 120–121. Protest v plném znění byl zveřejněn v Německu v Rote Fahne 13. 1. 1923, ve Francii v L'Humanité 16. 1. 1923 a v ČSR v Rovnosti dne 16. 1. 1923.

⁹ Viz Wolfgang Ruge: Die Stellungnahme der Sowjetunion gegen die Besetzung des Ruhrgebietes. Zur Geschichte der deutschsowjetischen Beziehungen von Januar bis September 1923, kde je článek Izvěstijí citován.

La Ronde jako vyjednávače, nepodařilo se Polsko pohnout k aktivní účasti na francouzských záměrech. Polská vláda pod tlakem vlastních dělnických mas a pamětliva sovětského varování zachovala v otázce Porúří neutralitu.

Jestliže konference v Essenu byla zamýšlena především jako demonstrace, další mezinárodní konference, svolaná z podnětu KI na dny 17.–18. 3. 1923 do Frankfurtu nad Mohanem, měla již zcela jiný ráz. Instrukce pro komunistické delegáty na frankfurtskou konferenci stanoví tyto dva základní úkoly:

1. Vypracovat skutečný, společný, pevný soustředěný agitační program pro nejdůležitější sekce, které přicházejí v úvahu.

2. Vypracovat a skutečně provést řadu opatření organizačních a částečně konspirativních.¹⁰

Byla tedy tato porada dle pokynů EKI připravena jako porada vysloveně pracovní. Byla to široká mezinárodní akce, daleko širší než konference v Essenu. Přítomni byli delegáti komunistických stran Německa, Francie, Československa, Polska, Belgie, Holandska, Itálie, Velké Británie, SHS, Bulharska, Švýcarska, Skandinávie, dále delegáti Komunistické internacionály, zástupci Říšského výboru závodních rad v Německu, závodních rad Porúří, francouzské CGTU, a dokonce i několik zástupců levých skupin německé sociální demokratické strany a Neodvislé soc. demokratické strany. Konference tak představovala rozsáhlou základnu pro mezinárodní spolupráci.

Jako cíl si určila mezinárodní sjednocení proletariátu k boji proti okupaci Porúří, válečnému nebezpečí a nebezpečí fašismu. K vedení tohoto boje zvolila konference mezinárodní akční výbor, jenž by sjednocoval snahy proletariátu všech zemí koordinoval. Porada vydala „Manifest mezinárodní konference ve Frankfurtu n. M.“, adresovaný dělníkům celého světa.

V podstatě šlo o vytvoření mezinárodní dělnické fronty s cílem bojovat proti nebezpečí války, za vyklizení Porúří, za zrušení loupeživého versailleského míru, za odrazení ofenzívy kapitálu na životní podmínky pracujících. Dále manifest navrhoval prohloubení propagandy mezi okupačními jednotkami, boj za propuštění proletářských vězňů, utvoření kontrolních mezinárodních výborů, jež by zamezily transporty zbraní. Všechny tyto požadavky by měly být prosazovány zvláštní akcí, mezinárodním propagačním týdnem od 15. dubna do 22. dubna 1923.¹¹

Usnesení konference byla provedena neúplně. Propagační týden proběhl vcelku uspokojivě ve většině evropských zemí. Konkrétní masové bojové akce však s výjimkou Francie nebyly prováděny.

Jediným významnějším pokusem byla mezinárodní dorozumivací kon-

---

¹⁰ Viz „Die Lehre der deutschen Ereignisse“. Das Präsidium des Exekutivkomitétes der KI um deutsche Frage. Januar 1924, str. 59. Instrukce také hodnotily již vykonanou práci po essenské konferenci a vyjádřily se poměrně příznivě o spolupráci KPD a KSF: „Méně či více zdařilá koordinace francouzské a německé komunistické strany v souvislosti s okupací Porúří nesmí být podceněna.“ Je si třeba uvědomit, že v té době byla spolupráce teprve v počátcích a že teprve později se mohutně rozvinula.

¹¹ Die Rote Fahne 22. 4. 1923, „Provolání mezinárodní konference ve Frankfurtu n. M.“ V ČSR Rudé právo 22. 4. 1923.

ference dopravních dělníků, která se sešla ve dnech 23. 5.–24. 5. 1923 v Berlíně za účasti Svazů dopravních dělníků Rudé odborové internacionály a delegátů Mezinárodní federace transportních dělníků Amsterodamské internacionály. Byl to význačný pokus o vytvoření jednotné dělnické odborové fronty na mezinárodním podkladě. Účastnil se jí kromě komunistů Edo Fimmen, sekretář Amsterodamské odborové internacionály a Robert William, sekretář Svazu anglických dopravních dělníků. Došlo zde skutečně i k dohodě o vytvoření mezinárodního akčního výboru k organizování boje proti fašismu, válce a militarismu. Jako hlavní úkol byla stanovena kontrola transportů zbraní, jejich znemožnění a svolání světového kongresu dopravních dělníků. Rezoluce konference „Proti válce a reakci“ měla bojový, revoluční charakter.¹²

Generální rada Amsterodamské odborové internacionály však tuto dohodu neschválila a tak zamezila v rozhodné chvíli solidární proletářské akci, která mohla účinně zasáhnout proti nebezpečí války i proti kontrarevoluci v Německu. Vždyť právě dopravní dělníci, vhodně zorganizováni, mohli v podzimních dnech 1923 zastavit vojenské transporty a zabránit obklíčení rudého Saska v době dělnické vlády.

I přesto mezinárodní akční výbor dopravních dělníků se nerozešel a pokračoval ve své činnosti. Ještě v říjnu 1923 vydává výzvu „Na pomoc německé revoluci“, kde doporučuje vytvořit ve všech přístavech, železničních uzlech a pohraničních stanicích kontrolní výbory dopravních dělníků, železničářů a námořníků, které by zabránily dovozu zbraní do Německa.¹³

Akce na pomoc revolučnímu Německu vrcholí v říjnu 1923, zejména pak v době, kdy německá revoluce je ohrožena přímým vojenským útokem na revoluční Sasko. Koncem září 1923 schází se v Moskvě společná porada komunistických stran nejvíce zainteresovaných na vývoji situace: komunistických stran Německa, Francie, Československa, Polska, společně s delegáty Výkonného výboru německých závodních rad a Všeobecné sjednocené francouzské konference (CGTU). Na této konferenci je již jasné, že KSN stojí před rozhodnou srážkou mezi proletariátem a buržoazií. Porada vydává výzvu k revolučnímu proletariátu ze dne 28. 9. 1923, nazvanou „Německá revoluce, toť mír“. Ve výzvě hodnotí situaci Německa a ukazuje, jak srážka mezi proletariátem a buržoazií má daleko širší význam pro zápas mezinárodní dělnické třídy. Svými důsledky by porážka německého proletariátu ohrozila i první dělnický stát světa. Vítězství buržoazie v Německu by mohlo vést kapitalisty k útoku na Sovětský svaz.

---

¹² Die Rote Fahne 26. 5. 1923. — V rezoluci se praví: „V přesvědčení, že dělnická třída všech zemí jediné tehdy čelí válečnému nebezpečí a může vzdorovat všude se rozrůstající reakci, jestliže bude zřízena jednotná fronta, usneshli se zástupci Mezinárodní dopravní federace a zástupci ruských svazů dopravních dělnických železničních organizací a námořníků stojících na půdě ROI na společné konferenci v Berlíně 23. 5. a 24. 5. 1923 na založení společného komitétu proti válce a fašismu.“

¹³ Inprekorr č. 92/1923 — I Edo Fimmen ještě po zamítnutí dohody generální radou Amsterodamské internacionály vystupoval veřejně pro mezinárodní spolupráci a utvoření jednotné dělnické fronty. Učinil tak mj. na veřejné schůzi německých železničářů v sále Lidového domu v Ústí n. L. 30. 6. 1923. Viz Rudé právo 1. 7. 1923.

A proto výzva otevřeně mobilizuje všechny pracující do boje za německou revoluci.¹⁴

I jiné komunistické strany plnily usnesení frankfurtské konference a v řadě akcí vystupovaly ve svých zemích na ochranu německé revoluce. Komunistická strana Velké Británie vydává v říjnu 1923 prohlášení pod názvem „Komunistická strana Anglie německému proletariátu“. Prohlášení je projevem nejen solidarity k německé revoluci, ale žádá též, aby se vláda Velké Británie zdržela zásahů do německých poměrů a aby anglické vojsko umístěné podle mírové smlouvy versailleské v Německu bylo odvoláno domů. Prohlášení končí jednoznačným varováním: „Vyhlásíme generální stávkou, jakmile by dohodoví kapitalisté prolili i jedinou kapku krve německých dělníků.“ Prohlášení Komunistické strany Velké Británie následovaly i některé akce dělnictva, zejména horníků. Horníci v Maesteg prohlásili ochotu zúčastnit se všech akcí proti intervenci v Německu. Horníci v Methill žádali stažení anglického vojska z Německa, horníci z Nidrie se obrátili na své odborové organizace a na Labour Party a požadovali, aby byla vyzvána vláda k odvolání anglické armády z Německa. Podobně udělala i Komunistická strana Velké Británie vedení Labour Party nabídku, aby společně podnikly akce a učinily vše k dosažení odvolání anglických oddílů z Německa.¹⁵

Tyto akce anglických dělníků sehrály důležitou roli. Je třeba si uvědomit, že britské vojenské jednotky byly umístěny i v Porýní a že mohlo dojít snadno k jejich nasazení proti revoluci v Německu. Vření mezi dělnictvem a volání po stažení britských jednotek z Německa byly výstrahou pro anglickou buržoazii a již předem varovaly před pokusy intervenovat proti revoluci v Německu.

V souvislosti s německými revolučními událostmi nelze se nezmínit o Komunistické straně Polska (v dalším KSP), o níž jsme již řekli, že se v září až v říjnu 1923 zúčastnila společných porad Komunistické internacionály v Moskvě, kde za účasti KSN, KSF, KSČ a KSP byly německé poměry projednávány a hledáno řešení.

KSP v případě revoluce v Německu mohla sehrát velmi významnou úlohu. Polsko bylo zcela ve vleku imperialistické Francie, daleko více než státy Malé dohody. Po obsazení Porúří Francií bylo jasné, že polská buržoazie, která se bezvýhradně podrobovala francouzské politice, byla by ochotna podpořit francouzskou politiku jakkoli, případně i ozbrojenou intervencí proti revolučnímu Německu. Toto nebezpečí muselo být paralyzováno.¹⁶

---

¹⁴ Rudé právo 20. 10. 1923. — „Dělnická třída všech zemí musí utvořit ocelovou falanx pro podporu německé revoluce. V této kritické situaci není v sázce jen německá revoluce, nýbrž také sovětské Rusko, první a mocná pevnost světové revoluce. Věc německé dělnické třídy je věcí dělníků všech zemí. Vítězství německé revoluce bude vítězstvím mezinárodní proletářské revoluce!“

¹⁵ L'Humanité 16. 10. 1923. Inprekorr č. 92/1923. Prohlášení Kom. strany Velké Británie bylo otištěno i v ČSR v Rovnosti 7. 10. 1923.

¹⁶ KSN si byla tohoto nebezpečí vědoma, a jak vyplývá z Brandlerova článku v moskevské Pravdě z 23. 9. 1923, počítala s tím, že Polsko pod vedením Francie a za účasti ČSR bude proti německé revoluci intervenovat. Počítala však s podporou KSP, jak je zřejmé z Bradlerova projevu na zasedání ÚV KSN z 5.–6. 8. 1923: „Nemůže-li

KSP si toho byla dobře vědoma a zabývala se možností jak mu zabránit na svém II. sjezdu v září 1923. Sjezd se konal v ilegalitě za účasti zástupců kom. stran Československa, Německa, Francie a Finska.

Sjezd se zabýval hodnocením situace a ukázal jak dozrává německá revoluce, která však je ohožena útokem zvenčí, útokem, na němž má zájem se podílet i polská buržoazie. Proto sjezd došel k závěru, že v případě kontrarevoluční intervence polské buržoazie v Německu musí polský proletariát povstat a pod vedením komunistické strany zmařit intervenci a současně svrhnout panství vlastní buržoazie.¹⁷

Již v červenci 1923 proběhla Polskem, zbitáčeným krizí, nezaměstnaností a poklesem valuty, mohutná vlna stávek. S výjimkou horníků zasáhla vlna stávek všechny obory, v nejostřejší míře pak textilní dělníky. Stávkovalo se v Lodži, Čenstochové, Varšavě, Těšíně, Lublině, Bialystoku a jinde. Stávka byla provázána demonstracemi a bojovými projevy. Nicméně se podařilo vládě za pomoci Polské socialistické strany (v dalším PPS), která měla mezi pracujícími značný vliv, stávku likvidovat.

Situace pracujících se však nijak nezlepšila, nespokojenost doutnala pod povrchem dále a 15. října, zřejmě pod vlivem vývoje v Německu, propukla stávka ještě ostřeji znova. Začali ji horníci v Horním Slezsku. Horníci svolali kongres závodních rad, na němž se vytvořila jednotná fronta a na němž byl zvolen „Výbor 21“; ten vyhlásil generální stávku horníků. Z Horního Slezka přeskočila stávka do celého Polska a k horníkům se přidávali pracující všech oborů. Stávka zasáhla i státní a obecní zaměstnance, železničáře a pošťáky. Přerostla velmi rychle ve stávku generální. Dne 23. 10. 1923 stála již práce v celém Polsku.

Korfantýho vláda jednala s vedením PPS o likvidaci stávky, ale uprostřed jednání vyhlásila náhle stanné právo. Na to odpověděla PPS 5. 11. 1923 protestem. Komunisté se hned od počátku ke stávce připojili a začali v masách se širokou bojovou agitací. Vedení stávky však zůstalo v rukou PPS. I tak padla komunistická agitace na úrodnou půdu a stávka narůstala ve srážky s policií i vojskem např. v Tarnově, Boryslavi a ve Lvově. Nejostřeji se vyhroutil situace v Krakově, kde bylo proti stávkujícím vysláno vojsko. Dělníci však vojáky odzbrojili a se získanými zbraněmi v rukou utvořili dělnické oddíly a na několik dní ovládli celé město.¹⁸

V době největšího rozmachu boje se však vedení PPS dohodlo s Korfan-

---

se strana v Polsku rozvinout kvůli tamním poměrům, neboť žije v ilegalitě, přece víme, že v okamžiku, kdy by z Polska měla být přepadena dělnická vláda v Německu, strana vyvine nesmírné úsilí, a i kdyby snad nezabránila přepadu, byla by schopna přepad narušit a brzdit.“ Viz IML-Berlin Sign. 2/4.

¹⁷ „KPP – Uchwały i rezolucje“ sv. I. – Rezoluce II. sjezdu: Sytuacja polityczna i taktyka partii, str. 196–199.: ... Osud evropského proletariátu může být závislý na dělnické třídě Polska, která před historií stojí v ohnisku pozornosti celého proletářského světa. Nejen šest třídy, která po dlouhá léta carského útlaku byla vedoucí silou proletářských armád, ale bezprostřední a nejvlastnější zájem každého dělníka a rolníka i celého Polska vyžaduje, aby v tomto okamžiku byly na váhu vrženy všechny síly za vítězství revoluce v Polsku a k odražení útoku polské buržoazie na německou revoluci. Povstání dělnické třídy Polska je nejjistější zárukou pro vítězství německé revoluce.“

¹⁸ Inprekorr č. 179/1923. V ČSR Rudé právo a Rovnost 7. 11. 1923. Podrobné vylíčení bojů polské dělnické třídy v r. 1923 v práci F. Kalickaja: Krakovskoe vosstanie.

tyho vládou a stávkou ukončilo. Komunisté měli sice důvěru mas a namnoze stáli v čele bojů, nedokázali se však dostat do vedení stávky, tak aby mohli reformisty z PPS odhalit a stávkou sami vést, případně rozšířit živelné boje až k pokusu o revoluční převzetí moci, jak měly na mysli jejich sjezdové rezoluce.

I když II. sjezd KSP posoudil správně revolučnost situace a přijal velmi rozhodná usnesení pro rozšíření vlivu komunistů, KSP nebyla tak silná, aby situaci zvládla a využila bojů dělnické třídy k rozšíření revoluce. KSP žila tehdy v ilegalitě, sama nebyla pevně organizována a její vliv v masách nebyl zřejmě tak velký, jak se domnívala. Její síly přes správnost jejich rozhodnutí nestačily na to, aby mohla dovést boj k vítěznému konci. V poměru k německé revoluci však splnil polský proletariát plně svou povinnost.

Již během červencové stávky a ve zvýšené míře pak v říjnu 1923 i v listopadu rozšíření bojů v Polsku značně omezilo schopnost polské buržoazie a její možnost pokusit se vůbec o intervenci v Německu. Polská buržoazie byla nucena čelit své vlastní dělnické třídě a v případě boje a vítězství proletariátu v Německu by vůbec nebyla schopna zde zasáhnout. Znamenalo tedy rozvinutí boje v Polsku ochranu německé revoluce a zne-možnění jejího napadení z této strany.

Na druhé straně nelze opomenout, že boje dělnické třídy v Polsku se rozvíjely nesporně pod vlivem revoluční situace v Německu a že by právě vítězství německého proletariátu umožnilo polským pracujícím svěst vítězný boj s polskou buržoazií.

I početně slabá Komunistická strana Belgie se podílela aktivně na podpoře německé revoluce. Vždyť belgická buržoazie dala souhlas Francii k okupaci Porúří, kde měla své majetkové zájmy, a dala k dispozici pro okupaci belgickou armádu. Nejen že belgická dělnická třída musela nést náklady tohoto dobrodružství, ale byla vydána v nebezpečí války a její příslušníci museli jako vojíci odejít do Porúří. Proto Komunistická strana Belgie zaměřila svou činnost převážně proti okupaci Porúří a účasti Belgie na ní.

Belgičtí soudruzi se účastnili essenské konference a podobně i konference frankfurtské. Stejně jako francouzští vystoupili i belgičtí komunisté na řadě projevů v Německu a ujistili německý proletariát solidaritou belgických pracujících. Při návratu do Belgie byli někteří z nich zatčeni, obviněni z velezrady, již se dopustili údajně odmítnutím okupace Porúří.

Zatčení belgičtí soudruzi byli obžalováni z velezrady a 13. 6. 1923 byl proti nim v Bruselu zahájen soudní proces. Komunistická strana uspořádala v mnohých belgických městech proti této justiční zvůli protestní demonstrace, které současně zaměřila na podporu německého proletariátu. Její akce podchytily masy a byly natolik úspěšné, že se jich účastnili i sociálně demokratičtí dělníci a dokonce několik sociálně demokratických poslanců, přestože vedení sociálně demokratické strany belgické svým členům účast na těchto protestních projevech zakazovalo.¹⁹

Pohlížíme-li zpět na revoluční události r. 1923 a jejich souvislost s rozvojem revoluce v Německu, je nutno aspoň letmo se zmínit o bojích

¹⁹ Rudé právo 17. 8. 1923.

dělnické třídy v Bulharsku, i když spojitost s Německem je zde opravdu neveliká.

V Bulharsku se velmi slibně rozvíjela činnost Komunistické strany Bulharska. Strana zde získala značný počet přívrženců, i když u moci byla zemědělská strana Stambolijského. Tato strana představovala především rolnictvo, a to od drobného rolníka až po kulaky a velkostatkáře. Svou politiku namířila proti částem buržoazie seskupené kolem carského dvora, ale také proti komunistické straně, v níž viděla ohrožení soukromého vlastnictví k půdě.

V červnu 1923 se kruhy finanční i obchodní buržoazie v dohodě s carem a reakčními důstojnickými elementy vzhopily k vojenskému puči, jímž vládu Stambolijského svrhli. Komunistická strana Bulharska zachovala za puče neutralitu a přihlížela klidně k teroru bělogvardějců, nechápajíc, že nejde jen o srážku mezi dvěma skupinami buržoazie, ale o fašistický převrat, zaměřený jak proti rolnictvu, tak proti dělnické třídě. A to i přes to, že masy samy zahájily v různých oblastech, např. v Kasanliku, Tirnovu, Plevnu, boj proti pučistům, boj, který leckde vedli komunisté.²⁰

Po dosažení Cankovovy vlády, která zahájila teroristické akce i proti komunistům, pochopila strana svůj omyl a počala organizovat svazek dělníků a rolníků proti fašistické diktatuře. Dne 23. 9. zahájila ozbrojené povstání za široké podpory rolnických mas. Leč diktatura se zatím konsolidovala a svazek s rolnictvem po předchozích zkušenostech se neukázal dost pevným, takže došlo ke krvavé porážce. Tento boj mohl mít v případě vítězství značný vliv na revoluční dění v Německu. Byl by posílil revoluční odhodlání mas a sloužil jim jako příklad pro jejich vlastní boj. Porážka se jistě také projevila v poklesu revolučních nálad v masách a určitě demobilizovala kolísající mezi pracujícími.

Přímé souvislosti však zde nebylo již vzhledem k odlehlosti tohoto bojiště. Ani přímé styky mezi oběma stranami nebyly nijak rozsáhlé. Rozhodně přecenil situaci i spojitosti Trocký, když v r. 1924 tvrdil, že vítězná revoluce v Bulharsku měla být signálem k revoluci v Německu.²¹

Trockého tvrzení je zcela osamocené a postrádá podkladu v dokumentech KI a KSN z té doby. V každém případě však boj dělnické třídy Bulharska vytvářel příznivou mezinárodně politickou situaci pro rozvoj revolučních bojů i v Německu.

Na všech mezinárodních akcích k podpoře německé revoluce se podílela i Komunistická strana Československa (KSC). KSC byla jednou z nejvýznamnějších komunistických stran. Počtem členů stála ihned za Komunistickou stranou Ruska (KPR(B)) a KSN, přičemž její složení mělo vysloveně proletářský charakter. Československo bylo tehdy nejbližším spojencem Francie v Evropě a dalo se předpokládat, že jeho buržoazie by byla nakloněna k intervenci proti německé revoluci. KSC naproti tomu byla schopna svou činností mezi dělnickou třídou takovou intervenci pře-

²⁰ W. Kolarow: Die Taktik der Kommunistischen Partei Bulgariens im Lichte der Ereignisse" – Die Kommunistische Internationale, roč. V, č. 31–32, str. 253–271.

²¹ Lev D. Troztki: „1917. Die Lehren der Revolution“, str. 16.

kazit. Činnost KSC v souvislosti s německými událostmi je předmětem zvláštní kapitoly této práce.

Nejvýznamněji ze všech komunistických stran se podílela na boji německé dělnické třídy Komunistická strana Francie (v dalším PCF).

KOMUNISTICKÁ STRANA FRANCIE PO BOKU NĚMECKÉ DĚLNICKÉ TŘÍDY

Komunistická strana Francie se stala nejvýznamnějším spolubojovníkem německé dělnické třídy. Ačkoliv sama v té době teprve shromažďovala své řady, rozvinula ve své zemi úspěšně akce proti útoku francouzské buržoazie na německý proletariát.

KSF měla k tomu své zvláštní důvody. Jednak výsledek bojů v Německu se musel projevit přímo v samotné Francii. Vítězství německé dělnické třídy znamenalo porážku francouzské buržoazie, která se na útoku proti německému dělnictvu podílela. A to by znamenalo její oslabení, jehož mohla KSF ve svém boji využít. Naproti tomu porážka něm. proletariátu by francouzskou buržoazii posílila a uvolnila jí ruce v útoku na vlastní dělnickou třídu.

Druhý důvod byl ještě vážnější. Francouzská armáda okupovala Porúří. Její vojáci, proletáři mohli být snadno donuceni k zásahu proti německému proletariátu, mohli být donuceni potlačovat německou revoluci.

Toho všeho si byla KSF vědoma, a proto již od konce roku 1922, kdy bylo jasno, že se chystá okupace Porúří, zahájila mohutné bojové akce dělnické třídy proti nebezpečí nové imperialistické války a proti okupaci Porúří. V prosinci 1922 vytvořili spolu s Confederation general du travail unitée (CGTU) společný akční výbor proti nebezpečí války. Tento výbor zaměřil své první prohlášení především proti domácí reakci. Akční výbor pak zorganizoval řadu akcí proti okupaci Porúří a stál v čele všech pozdějších bojů na podporu německého proletariátu.²²

Podobné akční výbory vznikaly i v jiných městech Francie, např. v Caennes a v Amiens, a organizovaly dělnické projevy proti nebezpečí války a proti okupaci Porúří.

Francouzská buržoazie nepochybovala ani na okamžik, že PCF je jejím úhlavním nepřítelem a překážkou v rozvinutí jejich imperialistických plánů. Při první příležitosti zaútočila proto na PCF velmi drasticky.

Vedoucí francouzští komunisté se zúčastnili ve značném počtu mezinárodní konference v Essenu a vystupovali v Německu jako mluvčí na projevech KSN, např. Cachin a Hueber ve Frankfurtu nad Mohanem a v Stuttgartu, Sémard v Duisburgu.²³ Ihned po návratu do Francie byla většina z nich zatčena. Tak dne 9. ledna ráno byli zatčeni Treint, Cordeaux a Marrane, ihned po vystoupení z vlaku z Německa Monmousseau, Pietri a odborář Lartigue, večer téhož dne na nádraží Saint-Quentin Sémard, Massot a Jakob, v několika dnech pak Ker, Peri a Hueber, jenž byl zadržen policií

²² L'Humanité 13. 1. 1923, 15. 1. 1923, 24. 1. 1923, 26. 1. 1923 a další.

²³ L'Humanité 26. 1. 1923.

ve Strassburgu. Konečně i M. Cachin, když sněmovna dala souhlas ke zrušení jeho imunity. Tímto způsobem byla převážná většina vedoucích soudruhů uvězněna a PCF zbavena svého vedení.

Všichni zatčení byli obžalováni z velezrady, kterou se buržoazní justice pokusila konstruovat z toho,

„že se všichni podíleli na založení výboru proti imperialismu a válce dne 22. 12. 1922, jenž uveřejnil manifest, kde se výslovně pravi: ‚Okupace je zločin na francouzském a německém proletariátu.‘

že organizovali dne 3. ledna v Domě odborů ‚projev‘ proti válce a versailleskému míru

že jednali v Essenu 6. a 7. ledna se zástupci více komunistických stran – s výjimkou Komunistické strany Sovětského svazu –, aby společným postupem zabránili nadcházející okupaci Porúří“.²⁴

Ze samotného obvinění je na první pohled patrna svévole a zvůle buržoazní justice. Jde vesměs o činy, které nijak nevybočují z rámce občanských práv ústavou zaručených a které by se nemohly stát podkladem žaloby.

Domnívala-li se buržoazie, že ochromí schopnost PCF tím, že uvězní její vedení, pak se důkladně zklamala. PCF ihned rozvinula mohutné protiválečné kampaně, spojené s akcemi za okamžité propuštění uvězněných. Po delším masovém boji se dostavily úspěchy. Většina zatčených byla v květnu 1923 propuštěna na svobodu a řízení proti nim bylo zastaveno. Řízení však bylo vedeno dále proti Cachinovi a Perimu, kteří zůstali uvězněni.

I ti však byli osvobozeni. Dne 24. 5. 1923 zasedal Senát jako Nejvyšší soud a prohlásil se pod tlakem masových akcí francouzského dělnictva nepřislušným. V důsledku toho byli oba obžalováni propuštěni na svobodu. Tím skončila velkolepě založená provokace proti KSF naprostým fiaskem pro francouzskou buržoazii.²⁵

Po celou tu dobu probíhal ustavičný boj proti okupaci Porúří. Veřejné projevy, masové demonstrace, dělnické schůze, výzvy k proletariátu, výzvy k vojákům stíhaly jedna druhou v Paříži i v celé Francii.

Ústředním požadavkem bylo okamžité skončení okupace Porúří, odvolání francouzských jednotek z Německa a vytvoření mezinárodní jednoty všech pracujících proti vykořisťovatelům a podněcovatelům války. Boj směřoval proti francouzským i německým kapitalistům a KSF nepřipustila ani na okamžik, aby francouzští dělníci propadli šovinismu. Heslo boje bylo jasné: „Proti vykořisťování německými i francouzskými kapitalisty; mezi Kruppem a Schneiderem, Stinnesem a Loucheurem, mezi jejich agenty Cunem a Poincaréem nelze dělat žádné rozdíly.“²⁶

Stále se dostávala do popředí výzva ke generální stávce pro případ, že by se francouzská buržoazie pokusila rozvinout ozbrojený boj proti ně-

²⁴ Viz Jaques Fauvet: *Histoír du Parti communiste francais*, sv. I., str. 59–60.

²⁵ *L'Humanité* 25. 5. 1923. Ve vězení zůstal jen poslanec KSN Höllein, jenž byl zatčen ve Francii, kde vystupoval jako řečník na projevech PCF. I ten však byl brzy propuštěn a vypovězen z Francie.

²⁶ Tamtéž 26. 1. 1923.

meckému dělnictvu. Výzvy akčního výboru šly i dále a braly v úvahu pro případ nebezpečí války ozbrojený boj s buržoazií.²⁷

Konference ve Frankfurtě se KSF již zúčastnila bez valných překážek ze strany francouzské buržoazie, i přes to, že její výzvy i jednání vyzněly neméně revolučně jako konference v Essenu. Právo na účast v mezinárodním boji proletariátu si vydobyla v mezidobí svými rozhodnými akcemi.

Nejvýznamnější z nich byl mohutný mezinárodní projev v Paříži, na němž před desetitisíčovými masami pařížských dělníků vystoupili soudruzi Vaillant-Couturier a Louis Sollier. Za KSN mluvil zde její poslanec Höllein, za komunistickou mládež Velké Británie John, za komunistickou mládež Itálie Massa, za komunistickou mládež Německa Gueber.²⁸

Na konferenci ve Frankfurtu vystoupil delegát KSF a bez ohledu na perzekuci, s níž měšťácká justice stíhala delegáty essenské konference, zde prohlásil: „Francouzský proletariát uskutečňuje mezinárodní solidaritu s proletariátem Porúří. Bojuje proti okupaci jako zločinu na mezinárodním proletariátu... Dělníci Francie a dělníci Německa nepůjdou proti sobě. Dělníci Francie a dělníci Německa se postaví společně proti útoku vlastní buržoazie.“²⁹

KSF stupňovala bojové úsilí ve všech uzlových bodech událostí v Německu. V době generální stávky v Porúří, v době stávky proti Cunovi a konečně v době vytvoření saské dělnické vlády.

Ve dnech 16., 17., 18. a 19. května uspořádala masové demonstrace po celé Francii. Úspěšně proběhly v Paříži, Saint Étien, Lyonu, Bordeaux, Toulouse, Brestu, L'Havre, Strasbourgu, Amiens, Metách, Marseille, Nantes, Lille, Tourcoing i jinde.³⁰ Demonstrace byly namířeny proti okupaci Porúří a proti nebezpečí války, fašismu, proti vykořisťování pracujících celého světa versailleskou smlouvou. Poněvadž v době generální stávky horníků bylo akutní nebezpečí, že francouzské vojenské jednotky budou vyslány proti stávkujícím, obracela se nyní PCF na celou dělnickou třídu Francie a především na vojáky samotné a říkala jim zcela otevřeně: „Soudruzi vojáci! Nezapomeňte, že dělník nikdy nesmí použít zbraně proti druhým dělníkům, i když je dočasně navlečen do vojenské uniformy.“³¹

A stejně otevřeně prohlásila, že zmaří všechny pokusy vlastní buržoazie, pokusí-li se tato napadnout německé dělníky.³²

---

²⁷ „Comité central d'action contre l'imperialism et la guerre.“ Původně tento akční výbor sestával ze zástupců CFF a CGTU, později do něho vyslaly své delegáty i jiné dělnické organizace. Jedna z těchto výzev končí zcela otevřeně: „Proti těm, kteří řídí záležitosti vysokých financí, králů uhlí a železa, jejichž zločinné záměry ohrožují světový mír, vyzdvihuje akční výbor slova starého Vaillanta: »Raději povstání než válku. Dělníci, buďte připraveni.«“ L'Humanité 30. 1. 1923.

²⁸ L'Humanité 18. 3. 1923.

²⁹ Tamtéž 19. 3. 1923.

³⁰ Tamtéž 13. 5. 1923.

³¹ Tamtéž 1. 6. 1923.

³² „Avšak francouzští dělníci nedopustí takový zločin. Francouzská armáda nebude zachraňovat německý kapitalismus, který jeho dělníci drží pod krkem, neutopí v dělnické krvi povstání v Porúří. Necht' všichni dělníci jsou připraveni dát odpověď na první výzvu dělnických organizací, necht' všichni vojáci odmítnou zachraňovat keřasy a magnáty z Porúří. Odpovíme na solidaritu kapitalistů mezinárodní solidaritou dělnickou.“ L'Humanité 29. 5. 1923.

Celá dělnická Francie žila ve stálém bojovém vření a není divu, že sám Poincaré po osvobození Cachina v této situaci zapochyboval o pevnosti své pozice. Důsledek byl, že se obrátil na presidenta republiky a nabídl mu svou demisi s tím, že nemá dostatečnou autoritu, aby mohl provádět svou politiku proti komunistům. President však demisi nepřijal a Poincaré setrval na svém místě.³³

Nejmohutnější akce rozvinula KSF v době, kdy v Německu došlo ke generální stávce a ke svržení Cunovy vlády. Vyzvala tehdy všechny dělnické organizace ve Francii, aby společně vystoupily a zabránily vojenské intervenci proti německému proletariátu, již chystá Poincaré na žádost Stinnese.³⁴ Akční výbor proti válce se rozšířil o delegáty ARAC a Union anarchiste a vzal si za svůj úkol ochranu pro německých dělníků. Svou činností v té době vyniká zejména Komunistická mládež Francie, která se obrací především na vojáky a rozvíjí mezi nimi antimilitaristickou propagandu. Informuje je o boji německého dělnictva, o záměrech německé i francouzské buržoazie, o přípravě intervence a nebezpečí toho, že budou posláni proti německému proletariátu, a adresuje jim výzvu: „Nesmíte se stát spoluviníky zločinu spáchaného na německých dělnících. Nestanete se zločinci. Dělníci celého světa jsou bratři. Vojáci Francie a dělníci Německa sbratřete se!“³⁵ Nejdále jde KSF pak v září 1923, kdy Stresemannova vláda po dohodě s francouzskými imperialisty zastavila pasívní odpor v Porúří a v dohodě s ní vyhlásil říšský president Ebert výjimečný stav a přenesl výkonnou moc na generály reichswehru. Tehdy se ÚV KSF obrátil na všechny francouzský proletariát s výzvou o maximální podporu boje německé dělnické třídy, aby zabránili intervenci a zachránili mír a úspěch světové revoluce. Současně vyhlásil bojovou pohotovost strany a připravil členy na rozhodný boj: „Připravte se jednat všemi prostředky. Ode dneška člen strany je pokládán za zmobilizovaného ve službách revoluce.“³⁶ Komunistická mládež Francie pokračovala ve své činnosti mezi vojáky a vojákům armády v Porúří adresovala přímou výzvu ke vzpouře: „Soudruzi vojáci, rozhodujete o osudu německých dělníků, mezi nimiž žijete. Nejsou to vaši nepřátelé, ale bratři. Jestliže vás na ně pošlou, zahodte zbraně. Sbratřete se s revolučním Německem!“³⁷

Své akce pak ještě KSF stupňovala po vytvoření saské dělnické vlády, kdy svolala zasedání ÚV KSF s programem hledat a najít prostředky jak podpořit německou revoluci. Počátkem října uspořádala KSF desítky masových projevů solidarity a protiválečných demonstrací na podporu německé revoluce po celé Francii. Uvedeme zde jen nejvýznamnější. Dne 6. 10. mluvil v Paříži Vailant-Couturier. Další řečník Monmousseau zde prohlásil: „Včera bylo naším úkolem hájit ruskou revoluci, dnes je třeba podporovat revoluci německou.“

³³ L'Humanité 25. 5. 1923.

³⁴ Výzva byla adresována na CGTU, Partie socialiste, Union socialiste-comuniste, Union anarchiste a ARAC (L'Association revolutionnaire des anciens combattants), Z nich jedině ARAC a Union anarchiste vstoupily do společného akčního výboru.

³⁵ L'Humanité 15. 8. 1923.

³⁶ Tamtéž 28. 9. 1923.

³⁷ Tamtéž 29. 9. 1923.

Dne 9. 10. konaly se demonstrace v Dijonu, Metách, Le Havru, Limoges. Dne 10. 10. v Marseille, Belfortu, Lyonu a Colmaru. Dne 12. 10. v Saint-Etienne, Amiens, Mulhouse, Troyes, Nantes, dne 13. 10. v Paříži a Lille.³⁸ KSF svými akcemi vyburcovala masy francouzských pracujících a dosáhla toho, že se francouzská buržoazie neodvážila zasáhnout proti německému proletariátu ozbrojenou mocí, i když chuť a žádosti ze strany německých kapitalistů k tomu nechyběly.³⁹ Zmobilizovala i své vlastní členstvo a připravila ho na to, aby ve vhodném okamžiku nastoupilo k boji proti vlastní buržoazii. Jít dále, tj. k ozbrojenému povstání, nemohla pro nepříznivý vývoj událostí v Německu, kde sama KSN nedokázala jít do boje a vést dělnickou třídu v zápase o moc.

V těchto bojích KSF nasbírala zkušenosti a získala sympatie a důvěru pracujících mas ve Francii. Její řady právě v těchto bojích zesílily a strana získala velký vliv na masy. Ukázalo se jasně, že vlastní boje vedené stranou nejen podpořily revoluci, ale i urychlily zrání uvědomělosti ve vlastní dělnické třídě a posílily její vliv. Boj dával masám i straně zkušenosti a byl pro ně nejlepší školou revolučního uvědomění.

Výsledky dobré politické práce PCF, které jí získávaly sympatie pracujících, projevíly se ve volbách v r. 1924. Byly to první volby, jichž se mladá PCF účastnila. Získala v nich celkem 875.812 hlasů, což představovalo 8 % všech voličů.⁴⁰ Srovnáme-li tento výsledek s počty komunistických hlasů získaných v některých jiných státech, kde komunistické strany vykazovaly volební úspěchy, můžeme výsledek voleb ve Francii v r. 1924 pokládat za úspěch PCF.

HMOTNÁ PODPORA MEZINÁRODNÍHO DĚLNICKÉHO Hnutí NĚMECKÉMU PROLETARIÁTU

Pomoc, kterou poskytovalo mezinárodní dělnické hnutí německé revoluci, se zdaleka neomezila jen na podporu politickou, i když ta byla jistě nejvýznamnější a nejúčinnější. Německému proletariátu se dostalo i podpory materiální, třebaže situace pracujících v jiných zemích byla tehdy velmi tíživá.

Bylo již uvedeno, jakou bídou bylo Německo postiženo. Kromě naprostého hospodářského rozvratu, způsobeného inflací doléhala na pracující nejtěžší nezaměstnanost. Více než 60 % pracujících bylo v létě 1923 v Německu nezaměstnaných nebo odkázáno na práci trvající jen několik dní či hodin v týdnu. I ti, kteří dosud pracovali plnou pracovní dobu, dostávali mzdy, které byly hluboce pod existenčním minimem a za něž konečně nebylo možno uprostřed rozvráceného národního hospodářství nic

³⁸ Tamtéž 7. 10., 11. 10., 12. 10. a 14. 10. 1923.

³⁹ Ve dnech generální stávky horníků v Porúří obrátil se Lutterbeck, vládní prezident v Düsseldorfu, se schválením berlínské vlády na francouzského velícího generála Jean Degoutte s žádostí o pomoc proti německým dělníkům. Požadoval po něm, aby vyslal do stávkové oblasti ozbrojené policejní jednotky, které by mohly proti stávkujícím zakročít. — Viz L'Humanité 31. 5. 1923.

⁴⁰ Jaques Fauvet: *Histoire du parti communiste francais*, str. 281.

koupit. Většina obyvatelstva Německa hladověla.⁴¹ Byl to opět Sovětský svaz, který jako jediný poskytl německým pracujícím pomoc, i když jeho hospodářská situace v těch letech nebyla nijak příznivá. Stejným způsobem jednali i sovětští pracující. Situace v Německu byla taková, že bylo jasné, že bez pomoci z vnějšku nemůže německý proletariát tyto těžkosti překonat.

První pomocné akce začaly už počátkem roku 1923. Předsednictvo všeruských odborů (Vserossijskij centralnyj sovět profesionalnych sojuzov) se usneslo dne 28. 1. 1923 věnovat 100 000 zlatých rublů na stávkový fond porúrských horníků. Aby pak byla uspokojena nejnaléhavější potřeba, posílá již počátkem března do Porúří celkem 500 000 pudů chlebového obilí.

Obilí bylo odesíláno po moři do Hamburku, kam přijel první sovětský parník „RUS“ již dne 29. 3. 1923. S obilím připlula počátkem dubna do Hamburku další sovětská loď Profintern a další loď Alexej dorazila do Brém. Ihned bylo také započato s rozdělováním mouky a chleba, které prováděly samy proletářské orgány pracujících: kontrolní výbory, případně konzumní dělnické spolky. Rozdělování se dělo bezplatně a zásadně byli podíljeni pracující bez rozdílu politického přesvědčení. V kontrolních výborech, které akci prováděly, byli zástupci všech pracujících. Sbírký, které mezi sebou na závodech organizovali sovětští pracující, umožnily zaslat do Německa celkem 990 000 pudů obilí.

Současně přijela do Německa i odborářská sovětská delegace, jejíž členové pak vystupovali jako řečníci na projevech německých pracujících.⁴²

V srpnu poskytla další pomoc dělníkům Rudá odborová internacionála, jejíž předsednictvo uvolnilo na jejich podporu částku 1 milión zlatých marek (v tehdejší přepočtovém kursu 510 000 dolarů).

Krajně tíživě se vytvářela hospodářská situace v Sasku. Ve vyslovené průmyslové oblasti tíha nezaměstnanosti na obyvatelstvo doléhala daleko tíživěji než jinde. Nadto mnozí podnikatelé zavírali zcela bez důvodu své podniky, vyčkávající klidně lepší konjunktury a současně – podle jejich názoru – vykonávající tlak na masy, aby vyvolali jejich poddajnost a poslušnost. Již v době, kdy KSN uvažovala o zřízení dělnické vlády v Sasku, počítala s nutností obstarat potraviny.⁴³ Po vzniku saské dělnické vlády se

⁴¹ Jako příklad uvádíme zednické mzdy, které byly ještě jedny z nejlepších a existenční minimum dělnické rodiny v Berlíně:

	Mzda týdenní	existenční minimum
Prosinec 1922	14 950 RM	24 994 RM
Březen 1923	69 283 RM	71 121 RM
Červen 1923	185 344 RM	252 582 RM

Citováno podle Kuczynski-Jürgen: „Die Geschichte der Lage der Arbeiter in Deutschland von 1879 bis in die Gegenwart“, sv. I., díl II., str. 227.

⁴² Die Rote Fahne 18. a 19. 4. 1923. Podrobné vyličení této pomoci viz v práci: Wolfgang Ruge, „Die Stellungnahme der Sowjetunion gegen die Besetzung des Ruhrgebietes. Zur Geschichte der deutsch-sowjetischen Beziehungen von Januar bis September 1923“, str. 59–85.

⁴³ O této nutnosti mluví Brandler ve svém referátu na V. kongresu Komunistické internacionály v Moskvě jako o jednom z vládních úkolů: „Vstoupili jsme do vlády, abychom zajistili nástupní prostor opatřením zbraní a chleba.“ Viz Protokoll V. Kongress der Kommunistischen Internationale, str. 231.

situace zhoršila ještě o to, že říšská vláda omezila dovoz potravin do Saska a později, když se ujala vlády reakční generalita říšské armády, zastavila ho docela.

Brzy po vzniku saské dělnické vlády obrátil se její ministr financí Böttcher na Sovětský svaz a uzavřel prozatímní obchodní dohodu o dodávkách obilí. Podle této dohody mělo být dovezeno do Saska do konce listopadu 1923 celkem 30 000 tun chlebového obilí. Dodávky obilí ze Sovětského svazu měly umožnit saské vládě bezplatné zásobování cca 800 000 pracujících chlebem. S dodávkami bylo ihned započato, avšak brzy nato saská vláda byla zlikvidována, což znemožnilo plné uskutečnění smlouvy.⁴⁴

Koncem října byla situace v Sasku i celém Německu taková, že nebylo možné vyčkávat s tím, až smlouva bude ve větším rozsahu splněna. V Sasku to vypadalo tak, že do jednoho týdne nebudou vůbec žádné potraviny ke koupi.

A tu zasahuje mezinárodní proletářská solidarita. Mezinárodní dělnická pomoc (IAH) společně s KSR(B) zahájily okamžitou pomocnou akci ve prospěch saského dělnictva a zavázaly se dodat urychleně 2000 tun obilí. Již ve dnech 19. a 20. října 1923 došlo do Saska prvních 5.600 q mouky a bylo ihned započato s bezplatným rozdělením chleba. Tato pomoc se pak jež nezastavila ani po porážce saské vlády. Ve dnech 2. 11.–6. 11. 1923 bylo dovezeno do Saska 11.000 q mouky a 21.000 q do Durynska. Současně bylo dodáno 5.200 q obilí ze Sovětského svazu.⁴⁵

IAH počíná v posledních říjnových dnech stupňovat pomocné akce pro německé hladovějící. Zahraniční výbor Mezinárodní dělnické pomoci vydává výzvu „Na pomoc hladovějícímu Německu“, kde vyzývá všechny pracující ke sbírkám peněz, potravin i šatstva pro pomocnou akci v Německu. Výzva je podepsána zástupci téměř všech evropských států.⁴⁶

Tato akce neustala ani po porážce německé revoluce. Počátkem listopadu se schází v Praze porada mezinárodní dělnické pomoci, kde je řešena otázka, jak pomoci německému proletariátu. Zastoupeni jsou zde delegáti Velké Británie, Francie, Belgie, Švédska, Argentiny, Holandska, Dánska, Rakouska a Československa. Sbírký, které byly z podnětu této porady uspořádány, umožnily, že IAH poukázala již v první polovině listopadu pro německý proletariát z ČSR 50.000 Kčs, z Francie 20.000 Fr., z Anglie 400 liber šterlinků, ze Sovětského svazu 25.000 zl. rublů a další dary z Holandska, Norska a Švédska.

Z těchto prostředků pak byly zřizovány v Německu, zejména v Berlíně, pomocné kuchyně, které vydávaly strádajícím dětem, ženám a dělníkům obědy bezplatně. Jen v Berlíně byl počáteční počet vydávaných obědů denně vyšší než 3000 a stoupl v dalším až na 8000–10.000 obědů denně.⁴⁷

⁴⁴ „Gegen die Säbeldiktatur.“ Drei Reden von F. Heckert, Wirtschaftsminister, Paul Böttcher, Finanzminister, George Graupe, Arbeitsminister, gehalten auf der Konferenz der Arbeiterorganisationen am 21. 10. 1923 in Chemnitz, str. 3.

⁴⁵ Inprekorr č. 178/1923. Podrobnou zprávu o rozsahu této pomoci přináší článek Aloise Neuratha „Německá revoluce a proletářská fronta“ ve zvláštním čísle časopisu Agitator z 11. 11. 1923, které je zcela věnováno německým událostem a jejich hodnocení.

⁴⁶ Rudé právo 28. 10. 1923.

⁴⁷ Inprekorr Nr. 178/1923.

V prosinci sešel se v Berlíně celosvětový sjezd IAH, za účasti delegátů z 12 zemí. Po tomto sjezdu pak bylo pomoc německým dělníkům stále stupňována. Byly otvírány další kuchyně pro bezplatné vydávání obědů, bylo rozděleno šatstvo a peněžní podpory. Pro děti byly zřizovány zvláštní dětské domovy IAH, kde děti z proletářských rodin byly stravovány po 6–8 týdnů. Mnoho dětí bylo posláno do dělnických rodin ve všech státech Evropy. Proletářské rodiny si děti rozebraly a ve svých rodinách o ně pečovaly, někdy celé dlouhé měsíce. Tak zvaná německá akce trvala od října 1923 do května 1924. Za tuto dobu sebral proletariát mezi sebou prostředky v celkové částce 600.000 dolarů a věnoval je německému dělnictvu.⁴⁸ To byla tehdy nesmírná částka.

Mezinárodní dělnická solidarita ovládala plně pole i po poražené revoluci a dokázala se starat o oběti porážky a o mnohé německé dělníky, kteří se třeba bojů ani nezúčastnili, a to bez ohledu na politickou příslušnost. Mnozí perzekuovaní komunisté našli útočiště v jiných zemích, např. v ČSR. Pro proletariát vyhladovělý a zbídačený vlastní buržoazii se našla pomocná ruka pracujících z celého světa. Opět se prokázala stará zkušenost dělnického hnutí, že proletáři různých národů mají k sobě blíže než dělníci a buržoazie téhož národa.

Pracující poskytovali pomoc německé dělnické třídě ne jako oběť ze své strany a z nezbytné nutnosti pomoci někomu, kdo upadl do těžké bídy. Jak ukazují všechny tehdejší akce (tisk, projevy, demonstrace, schůze, sbírky), pracující chápali věc německé revoluce jako svou vlastní záležitost. Uvědomili si, že podporou německé revoluce brání sami sebe a že rozvíjejí světovou proletářskou revoluci, že rozšiřují možnosti revoluce ve své vlastní zemi. A konečně že tím hájí i jedinou zemi, kde zvítězil socialismus: Sovětský svaz. Šlo o skutečné a hluboké pochopení významu proletářského internacionalismu a o jeho prosazování v praxi.

Přitom uvědomění evropského proletariátu podtrhuje ta okolnost, že hospodářská situace pracujících nebyla v žádné zemi příznivá. Následky hospodářské krize doléhaly na všechny a všude řádila nezaměstnanost, rozrůstalo se snižování životní úrovně a politický útlak šel s tím ruku v ruce. A i za této situace dokázali pracující podpořit věc německé dělnické třídy. Již během boje a stejně po jeho porážce sebrali ve svých řadách takové prostředky, které překvapují svou výší a které v pravém slova smyslu utrhli od úst sobě a svým rodinám. A stejně tak vzali na sebe nebezpečí perzekuce od vlastní buržoazie a vystavili se stíhání měšťácké justice včetně žalářování.

V tomto uvědoměném pochopení myšlenky proletářského internacionalismu byl jeden z velkých kladů tohoto období a přes opadající revoluční vlnu i záruka a perspektiva pro další boje.

---

⁴⁸ Willi Münzberger: Fünf Jahre Internationale Arbeiterhilfe, str. 70–83.